

TÓTH ERIKA

AHOL A SOKSZÍNŰSÉG A TERMÉSZETES AZ INKLUZÍV NEVELÉS GYAKORLATI MEGVALÓSULÁSA (2. RÉSZ)

„Az integráció sikeressége nem csupán a pedagógusok feladata, hanem egy egész társadalom lelkén szárad” – szölt hozzá egy Walesben élő tanárnő egy márciusban tartott iskolai integrációval kapcsolatos szakmai fórum „Integrál(ha)tunk?! De hogyan is?” beszámolójához.

Pontosan ezeket a gondolatokat fűzte Vontszemű Gyula összefoglalójához:

„Osztályom:

30 tanuló (16 évesek)

21 más nyelven beszél otthon, mint amit a suliban beszélünk (arab, román, ukrán, roma, olasz, magyar, szlovák, kurd, perzsa, bengáli, urdu, cseh)

3 diák háborús övezetből jött

4 poszttraumatikus stresszel küzd

11 roma

1 inzulinpumpával él

2 diszlexiás

1 autista

3 árva

1 allergiás

Ha integrációról kérdeznak, általában visszakérdezek, mit ért a másik integráció alatt – mert ez perspektíva kérdése. Plusz még spékelyük meg a kérdést a normalitás dilemmájával. Én most azt értem az integráció fogalma alatt, hogy a gyerekeknek megteremttem a tanulás, fejlődés lehetőségét egy olyan szférában, ahol biztonságban érzi magát. Állandóan azon töröm magam, hogy minden diákomnak növeljem a lehetőségeit. Tanulóim szolidárisak és harmo-

nikusan tudnak élni egymással – egy közösségként. Varázspálcám nincs. Az van, amit beleteszek: szeretet, tisztelet, jóindulat, kemény munka, igazi kapcsolatok kialakítása és ápolása, nyitott gondolkodásmód, kitartás, kedvesség, megbocsátás, empátia, őszinteség...

A fenti felsorolás csak adatokat foglal magába. A számok mögött fiatalok vannak, identitással, érzelmekkel és álmokkal, vagyis önálló sorsokról van szó. Az integráció sikeressége nem csupán a pedagógusok feladata, hanem egy egész társadalom lelkén szárad.”

A hozzászólását ismerkedés, sűrű levélváltás követte, mivel kíváncsi volt, hogyan lehet mindezt a gyakorlatban kivitelezni.

Horváth Diana egy csallóközi faluból származik, magáról nagyon nehezen beszél, szinte alig akart nyilatkozni. Képzőművészetet tanult, rövid ideig rajzot és polgárit tanított. Tizenhét évvel ezelőtt indult el a nagyvilágba, melyről így ír:

„Az ember nem mindig ott köt ki, ahova indult. Maga az elindulás mint cselekmény sokkal meghatározóbb az emberi önfejlődés folyamatában. Életem útján sokkal szignifikánsabbak az emberek, akikkel a sors összehozott. Természetesen ehhez még hozzáakódnak az út során szerzett tapasztalatok. Hamuban sült pogácsa helyett ezeket pakolom a tarisznyámba, két céllal: egyrészt, hogy én táplálkozzam belő-

lük, másrészt, hogy megosszam a tapasztaltakat másokkal.”

■ Walesben élsz, Newportban. A beszámolódban említett sokszínűség mennyire általános jelenség itt?

■ Az utolsó felmérés 2011-ben volt, amely szerint Wales lakosságának 80%-a fehér, de ez már régi adat. Azóta a populáció sokkal színesebb lett. Az új felmérés, az új kérdőívekhez való hozzáférés komoly viták keretében áll, számos kérdést generál. A diverzitás egyébként a városi életre jellemzőbb.

■ A Newport City Council állami középiskolában tanítasz. Milyen típusú középiskolák vannak még a városban? Mennyire jellemző ez a fajta diverzitás a többi iskolára?

■ A városban tíz középiskola van, melyből kilenc állami, ebből két walesi tanítási nyelvű. Van egy egyházi fenntartású is. Itt általában abba a körzetbe járnak a gyerekek iskolába, amelyikhez tartoznak. A miénkhez hasonló összetétel egyikben sincs. Iskolánk falai között több mint harminc nyelven beszélünk. Diákjaink a világ minden részéről érkeztek.

■ Mióta tanítasz itt? Mi a munkaköröd?

■ Tizenegy éve tanítok ebben az iskolában. Ezt a munkát óriási lehetőségként fogom fel. Lehetőség, hogy

együtt tanuljunk. Együtt, egymástól, egymást támogatva. Amúgy szürke, mezei pedagógus vagyok, egy Walesben regisztrált rajztanár és könyvtáros. Mesterségem címere jelenleg: "teacher in charge of language aquisition" egy állami közigazgatás alatt álló városi középiskolában. Vagyis azon diákok inklúziójáért és fejlődéséért vállalom kezességet, akik az angolt mint idegen nyelvet használják. Ez néha második, legtöbb esetben harmadik, de van, hogy akár az ötödik, hatodik nyelvet jelenti nekik. Ez egyértelműen csapatmunka, melynek mindegyikünk szerves része, de nem nélkülözhetetlen tagja. Nézőpontom szerint ez utóbbi több szempontból is fontos. Mint vezető pozícióban lévő pedagógus, akkor vagyok elégedett, ha csapatunk minden tagja tisztában van a többi ember feladatkörével, és képes azt ellátni. Megtiszteltetés számomra a kollégáim bizalma, akiknek érdekeit az iskolatanácsban képviselhetem. Az iskolánkba járó tinédzserek szexuális egészségvédelme is a hivatásom része, ami szintén csak tabuk nélkül és őszintén kivitelezhető. Koordinálok egy civil adománygyűjtő és -elosztó közösséget is, amely önkéntesekből áll.

■ **Mesélj erről a karitatív munkáról, hogyan működik ez nálatok! Milyen módon és kiknek tudtok segíteni?**

■ Egyetlen szabályunk mindössze anynyi, hogy az adományozók nem tudják, kinek segítenek, és a rászorulóknak sem tudják, kitől jött a segítség. Ez nagyon fontos, mert az emberi méltóság megőrzésére különösen ügyelni kell. Kollégáimon, baráti társaságomon kívül volt diákjaim is rendszeresen adakoznak. Az országos statisztika szerint egy harminc fős osztályban 9-10 gyermek szegény. Éhes gyereket én elvből nem tanítok! Mára már annyi a segítők, kapcsolatuk, hogy egy otthont akár két hét leforgása alatt komplett cikkekkkel, élelmiszerekkel.

■ **Milyen a viszonyod a diákjaiddal? Mit tartasz a legfontosabbnak a nevelésben?**

■ Sajnos sok felnőtt társadalmi szempontból nem tekinti fontosnak a gyerekeket. Pedig a jövő generációja befektetés, és a gyermekek teljes körű fejlesztése elsősorban morális követelemény. Miben rejlik ez a fajta felelősség? Mindenekelőtt az általam épített kapcsolatokban. Ahogy Exupéry

mondta, örökké felelős vagy azért, akit megszelídítettél. Az én feladatom, hogy diákjaimba önbizalmat öntsek. Ki kell alakítanom bennük egy mentalitást, hogy ragaszkodjanak ahhoz, hogy a lehető legjobbak legyenek. Hol mosolygok, hol bátorítok, máskor könyörgök, vagy motiválok, tárgyalok. Időt szánok rá, foglalkozok, beszélgetek, meghallgatok, egyezséget kötök. Pl. az egyik diákomat beválasztották az iskolai focicsapatba. Lehajtott fejjel jött hozzám, nem ismerek-e valakit, aki tudna neki kölcsönadni (!!!) egy focicsukát a meccsre. Természetesen ismertem. A férjem az előző héten vásárolt egy edzőcipőt, ami még nem is volt a lábán. Ilyen szituációkban a méltóság megőrzése rendkívül fontos. Azzal adtam át neki a cipőt, nem ingyen van ám, cserébe tartozik egy meghívóval az egyetemi avatói ünnepségre. Azóta eltelt pár év, külföldre ment. Nemrég kaptam tőle egy üzenetet: "Mrs H, kezdhet spórolni a repülőre!" Mellette pedig az egyetem képe.

■ **A munkád főképp a mentorálásról szól. Ezt sem lehet sablonosan végezni. Mennyire változtattak a gyerekek az értékrendeden, hozzáállásodon?**

■ Pontosan így van, erre a feladatra nincs bevált recept. Mentoráláskor olyan is van, hogy csak csendben ülünk. Az emberek többsége csak a szavakra összpontosít, pedig tapasztalataim szerint a gyerekek a nonverbális kommunikációból óriási mennyiségű információt képesek begyűjteni. Sok olyan gyerekekkel hozott össze a sors, akik elképzelhetetlen traumák sorozatán estek át. Ezek a diákjaim napi figyelmet igényelnek, lelkük pedig rendszeres szeretetdózist. Mentori létem ábrázolása céljából, itt van pár Örkenyszerű gyepceres:

„Sok lányt, nőt elvittek. És mire? 5 perc szórakozás vagy egy óra nekik. Sok nő a kórházban vérzett el. Ha nem úgy, hát úgy, hogy a saját ereiket vágták fel. Az én nővérem, húgom, anyám nem ment sehova. Maga mit csinált volna? Zörögnek az ajtón géppuskával. Nála fegyver, nálam fegyver. Maga sem engedné a családját, azt csak a testemen keresztül.”

„Fifát órákig szoktam játszani. A játékompítja a lövések hangját.”

„Emlékszem, mikor anyám először küldött tejért a lövöldözés kezdete után.

Kúsztam a földön faltól falig... A fegyverek ropogását 4 nap után megszoktam. Mást nem.”

„3 napig voltunk a tengeren. Se étel, se víz. Onnan nyitott teherautók platójára raktak minket, a sivatagon így viték keresztül. A nők és a gyerekek egy közös házba mentek. Egyszer az egyik nő összeveszett egy férfival, utána is jöttek. Kirángatták a házból és verték. Anyám kifutott segíteni, de sokan voltak és erősek. Nagyon csúnyán elbántak velük. A nőt leforrázták és kést vágta a fejébe. Anyám pedig egy hétig nem tudott menni.”

Poszttraumás stresszel élni nem gyerekjáték, és meg mielőtt valakiben is szkeptikus gondolatok merülnek fel a menekült gyerekek integrálásával kapcsolatban, megjegyzem, az első szír „fiam” ma diplomás gyógyszerész, és a barátom. Vallom, hogy minden gyerek megérdemel egy olyan mentort, aki hisz benne és tiszteli. Bizalom és szeretet nélkül minden csak hiábavalóság. Ha egy diákkal együtt érünk egy ajtóhoz, kitárom neki, és előre engedem. Ez egy jelképes dolog. Először is a félelmet tiszteltem szimbóluma. A tisztelet mindenkinek kijár, a tanulónak ugyanúgy, ahogy szüleinek, nevelőiknek, kollégáimnak, sőt magamnak is tartozom ennyivel. Másodszor mint pedagógus feladatomban érzem az ajtó nyitogatását. Minden ajtó mögött egy új lehetőség bújkol meg, ami a siker és a boldogság potenciálját hordozza magában. Olyan ajtókat is megnyitok, amikről sok fiatal nem is tudja, hogy léteznek. Felkelteni a gyerek érdeklődését új dolgok iránt olyan, mint belemenyomni az orrát az élet habos tortájába.

■ **Az iskolákat több mint száz roma diák látogatja. Honnan érkeztek ezek a fiatalok?**

■ Szlovákiából, Magyarországról, Romániából, Bulgáriából, Csehországból, Oroszországból. Pár gondolat közülük, ami sokat elmond róluk:

„Azt akarom, hogy az emberek EN-GEM lássanak, azt, hogy milyen EMBER vagyok. Egyes emberek úgy gondolják, hogy undorító vagyok, hogy mindig rosszaságon töröm a fejem. Én csak azt szeretném, hogy ENGEM lássanak.”

„Azt szeretném, hogy az emberek tudják, én nem egy probléma vagyok. Azt szeretném, ha észrevennék, mennyire szeretek segíteni az embereknek.”

„Otthon, cigányként, csak lapátot kapnék a kezembe. Itt nem egy cigány vagyok, hanem egy ember.”

„Itt sokkal jobb focit játszani, mint otthon. Megkapod a labdát, gól, mindenki örül. Ha elszúrom, azt mondják, balszerencse, majd legközelebb. Otthon a legjobb játékos voltam, de mindig csak egy cigányt láttak a pályán. Egyik meccs végén még a farkaskutyákat is rám engedték.”

■ Mennyire sikeres a roma tanulók integrálása az oktatási rendszerbe?

■ A roma diákok integrációja a mi iskolánkban sikeresnek mondható. Az iskolalátogatás 50-60%-ról 90%-ra ugrott az utóbbi tíz év alatt. Több fiatal marad az iskolapadban, egyre többen leérettségiznek. Pozitívum, hogy a lányok sem maradnak otthon, tanulnak. A roma ünnepeket megünnepeljük, közös énekkarunk van a szülőkkel. A diákok országos cigánytalálkozókon vesznek részt, sőt a szervezésben is segítenek. A gyerekek jövőképe pozitívan változott.

Diana mindennapjaiba bepilantva kétség nem fér hozzá, az integráció és inklúzió terén még van mit magunkévá tennünk, tanulnunk, fejlődünk. Bár, mint mondta, munkája néha szélmalomharcnak tűnik (ott is), mégsem adja fel, nem teheti. Nálunk is a legegyszerűbb lenne a hozzáállásunkon változtatni, nem rendszerszintű változtatásokat várni, hanem alulról építkezve megteremteni az esélyegyenlőséget, minden gyermek számára.

A nagy levelezés közben egy közös projekten kezdtünk el ötletelni, hogy a technika segítségével összehozzuk a diákjainkat, alkossanak együtt, tanuljanak egymástól. Még csak a tervezési fázisban vagyunk, de szeretnénk még ebben a tanévben elkezdni az együttműködést.

„Kevés dolgot tudok pillanatok alatt megváltoztatni, de egyet bármikor: a hozzáállásomat. Állandóan a kezemben van a lehetőség, hogy döntsek. Feladom vagy megcsinálom.” (Hozleiter Fanny – Mosolyka)

Ahogy mi is választhatunk. Mindennap.

VAJNER CSILLA

A PEDAGÓGUS ÉS A TANULÓK KÖZTI KAPCSOLAT SAJÁTOSSÁGAI

A JÓ PEDAGÓGUS-TANULÓ KAPCSOLAT AZ ISKOLAI TELJESÍTMÉNY KIINDULÓPONTJA

A gyerekek nagyon korán megtapasztalják, hogy az iskola az a hely, ahol a játékos mindennapok helyét átveszi a tanulás, így a teljesítményért és a sikerért való küzdelem hamar az életük részévé válik. Minél jobb a pedagógussal ápolt kapcsolatuk, annál jobban tanulnak és teljesítenek a tanulók, annál könnyebb a pedagógus szülőkkel való együttműködése és annál nagyobb örömmel megy a pedagógus az osztályba (Eichhorn 2008: 73).

Kisiskoláskorban, a 6-10 éves korú tanulóknál megtörténik az ún. átpárolási jelenség, ami azt jelenti, hogy a gyermek szemében a szülő mindenhatóságát a pedagógus veszi át. A kisiskolás nem a tantárgyat szereti meg, hanem azt a tanárt, aki a tantárgyat közvetíti. Kialakul egy idealizált szeretetkapcsolat, amelyben a gyermek a pedagógusnak akar eleget tenni, megmutatni, milyen okos és ügyes, mekkorát teljesít (Sallai 2015).

Restyánszki (2005) két oldalról világítja meg a pedagógus és a tanulók közti kapcsolatot. Úgy véli, hogy erre a kapcsolatra jellemző az egyenlőség, hiszen a két fél tiszteli egymás emberi méltóságát, a pedagógus nem él vissza hatalmi helyzetével, és csak azt a tapintatot, udvariasságot, tiszteletudást várja el a tanítványaitól, melyeket ő maga is kimutat feléjük. Kölcsönös bizalom nélkül a nevelés nem éri el célját, ezért tanárnak-gyerekeknek partnereknek kell lenniük a nevelésben. Ugyanakkor a pedagógus és a tanulók közti kapcsolatra az egyenlőtlenség is igaz, hiszen az egyik felnőtt, a másik gyermek, míg az egyik személyisége és kompetenciái alakulóban vannak, a másik már egy kiforrt egyéniség. „Az iskola világában a tanulói személyiség fejlesztésének kiemelkedő segítője a pedagógus. Ugyanakkor a gyakorlat igazolja, hogy a pedagógus személyiségfejlődésének legfőbb készítői maguk a tanítványok” (Restyánszki 2005).

A pedagógusok úgy vélik, hogy a tanulókkal való harmonikus viszony

növelheti a nevelési-oktatási folyamat eredményességét, mivel ha a tanítványok kedvelik a pedagógust, örömmel fogadják az általa tanított tantárgyat is (Golnhofer 2001 in Bábosik–Torgyik 2007).

A tanulók megbecsülése és tisztelete a tanár felől kezdetét veheti a jó kapcsolat kialakításának. Ha a tanár név szerint szólítja meg tanítványait, udvarias, használja a „kérem” és a „köszönöm” szavakat, megértő, nyugodt, kiegyensúlyozott, ezzel kimutatja, hogy jól érzi magát a csoporttal, a tanulók fontosak és értékesek számára. (Eichhorn 2008: 76–77).

Egyetértünk Petlákkal és Fenyvesiovával (2009, 12–13), akik szerint az alábbi tényezők terelhetik pozitív irányba a pedagógus és a tanulók közti kapcsolat kialakulását és minőségét:

- A pedagógusnak ismernie és érdeklődni kell a tanuló egészségügyi állapotára felől, mivel tudnia kell, hogy a gyermek betegségei milyen mértékben befolyásolják a tanulmányait.
- Előnyös, ha a pedagógus ismeri a tanuló családját és családi helyzetét, mivel a szociális környezet, amelyből érkezik, támogathatja, viszont néhány esetben jelentősen hátráltathatja tanulmányait és a pedagógus munkáját.
- Bizonyított, hogy ha a pedagógus érdeklődő a tanuló hobbija, kedvenc időtöltése iránt, a tanuló hozzáállása is pozitív lesz a pedagógus és a tanított tantárgya iránt.
- A pedagógus hatékonyságát növeli, ha megismerkedik a tanuló módszereivel, stílusával, amelyet a tanulásnál alkalmaz, valamint azzal, hogy milyen a hozzáállása van iránta és a tantárgya iránt.
- A tanuló nem csak a pedagógussal lép kapcsolatba az osztályban, hanem a többi diáktársával is, ezért a pedagógusnak ismernie kell, hogy a tanuló milyen „státusza” van a csoportban, elfogadják-e őt vagy sem, elismerik-e vagy sem.
- Fontos, hogy a pedagógus ne csak az alapján alkosson véleményt egy-egy